

שנת שירות במכבי הצעיר – "המכבי הצעיר ללא הגשמה כגוף ללא נשמה"

תפיסת ההגשמה ושנת השירות בתנועה

תנועת ה"מכבי הצעיר" הוקמה בשנת 1929 כתנועת נוער של תנועת הספורט ה"מכבי". התנועה הינה תנועה חינוכית חלוצית, אפוליטית, הנשענת על ערכי הציונות, היהדות והספורט. התנועה מכוונת ומחנכת את חבריה לחלוציות ולשירות אזרחי וחברתי בכל שטחי החיים, לפי "צווי שעה", בדרך של יוזמה אישית יוצרת. כחלק ממהות התנועה, היא מכירה בכך שחבריה יכולים להיות בעלי דעות שונות ומגוונות, ללא ייחוד מפלגתי או שיוך פוליטי. כחלק מכך, רואה התנועה את עצמה כנושאת את רעיון איחוד העם והאומה ללא הבדלי השקפה ורעיון, למען ביצור, ביסוס וחיזוק המדינה. התנועה מבוססת על עקרונות חינוכיים לפיהם הנוער הוא היסוד הדינמי של העם, ומטרת החינוך בתנועת הנוער היא יצירת דור אחראי, יוזם ופועל. החינוך בתנועה נועד לעצב דמות אדם שלם בגופו וברוחו, איש מוסר, המוכשר לקבל את גורל העם ועתידו. בוגרי התנועה יחיו לפי העיקרון של "נפש בריאה כגוף בריא".

דרך הביצוע המרכזית של ערכי התנועה הינה בהגשמה אישית של הבוגרים. הדבר מתבטא באחד מעקרונות התנועה "המכבי הצעיר ללא הגשמה כגוף בלי נשמה". תפיסת ההגשמה בתנועה היא שההגשמה האישית הינה דרך חיים. ההצטרפות למסלול הגשמה תנועתי מוגדר, כמו שנת השירות או הנח"ל, היא התנסות במסגרת קבוצה, בדרך להגשמה אישית. מסגרות ההגשמה השונות אינן עומדות בפני עצמן ככיוון או כדרך חיים, אלא מהוות מסגרת בה כל פרט יקבל את החלטותיו האישיות. הגשמה אישית משמעותה להיות אזרח פעיל בחברה, הפועל לאור ערכי התנועה. (מבוסס על ריאיון עם בוגרי התנועה, מתוך: אבן, נ. שיחות על הגשמה בתנועות הנוער 2019-2020).

מסלול שנת השירות הינו אחד מהמסלולים המוצעים לבוגרי התנועה, לצד מסלול הנח"ל. בעבר, חתמו חברי השכבה הבוגרת במהלך כיתה י"ב על אחד המסלולים. בשנים האחרונות כל מי שבחר לצאת למסלול הגשמה במסגרת התנועה מתחיל במסלול שנת השירות, ובמהלכה בוחר אם להמשיך למסלול הנח"ל. שנת השירות מיועדת למתחנכים בתנועה, ולא לאנשים מבחוץ. בשנים האחרונות משתתפת התנועה בימי חשיפה של שנות שירות בבתי הספר בהם נמצאים חניכיה. המטרה היא לא גיוס משתתפים נוספים, אלא חיזוק ההרגשה של החניכים שהמסלול חשוב ובעל נוכחות, גם אל מול המסלולים האחרים.

בשנים האחרונות מעידים מתחנכי התנועה כי הם מרגישים מיצוי במשימות וחלקם פונים לשנות שירות מחוץ לתנועה. כחלק מחזון מחלקת הגשמה נעשית עבודה על חיזוק תדמית שנת השירות, כדי למצב את התנועה כמקום הראשון לבחור בו להגשמה. במסגרת זו נקבעו משימות משמעותיות יותר לש"שינים, וחוזק הקשר למסלול הנח"ל. מטרה נוספת של המחלקה היא הגדלת מספר הקומונות, כדי להגדיל את מספר הסניפים בתנועה. מחלקת הגשמה של התנועה פועלת גם לחיזוק הקשר בין מכבי צעיר לתנועת מכבי עולמי, על ידי שליחת מתנדבי שנת שירות לסניפי התנועה בחו"ל.

מסלול שנת השירות, הקומונות והמשימות
שנת השירות בתנועה משלבת בין פעילות תנועתית לפעילות קהילתית, כאשר המשימה המרכזית היא משימה תנועתית ובראשה הקמת סניפים ושימור הפעילות בסניפים קיימים, זאת בתפקידי ריכוז סניפים, ריכוז הדרכה והדרכה. כעשרה רכזים מתוך 25 סניפי התנועה הם ש"שינים.

כל הקומונות פועלות במתכונות של פעילות בוקר בבתי הספר, בעיקר באלו שמהם מגיעים חניכי הסניפים. חלק פועלים בבתי ספר של נוער בסיכון או בכיתות חינוך מיוחד. בשעות אחה"צ פועלים

בסניפים (יומיים בשבוע) ובמשימות קהילתיות אחרות (הוסטלים, מועדוני נוער, בית חם ועוד).

בשנים האחרונות יש דרישה מהרשויות לייצר "מועדון נוער" בתוך הסניף, בימים שלא מתקיימת פעילות תנועתית. המטרה היא שהפעילות תהיה עם אופי אחר, פעילות פתוחה, חוגים וכו', לא פעילות תנועתית. חברי הקומונות לא מגלים מוטיבציה רבה לפעילות מסוג זה, מכיוון שמחפשים משימות משמעותיות ומעניינות יותר.

הגענו לנקודה שהמאזן בין הפעילות הקהילתית לתנועתית לא היה נכון. הפעילות הקהילתית תפסה יותר מקום. מי שיוצא לש"ש צריך לעשות ש"ש במכבי צעיר קודם כל, ואח"כ המשימה הקהילתית. שנת השירות זו היום הדרך המיטבית של התנועה להקים סניפים חדשים. השאיפה היא שהש"ש יפעלו עד שלא יצטרכו אותם, שלא יצטרכו אותם יותר, שהסניף יהיה יציב כדי לשכור רכז שכיר, שהבוגרים יהיו אוטונומיים כדי להדריך. בעבר היינו גם בפנימייה והחלטנו להפסיק את המסלול הזה, כי זה לא היה חיבור מספיק חזק לתנועה. (קינן בירנבאום, מנהל מחלקת הגשמה מכבי צעיר, 2020).

משימה ייחודית לשנת שירות בתנועת מכבי צעיר היא יציאה למשלחות בחוץ לארץ, כחלק מהקשר עם תנועת מכבי עולמי. המשלחות יוצאות במסגרת "מרוץ הלפיד" שמתקיים בחג החנוכה, כנסי מדריכים, מחנות קיץ בסניפים בחו"ל ואירועים נוספים. בשנים האחרונות אף הגיעו מתנדבים מהתנועה המקבילה של מכבי צעיר בעולם, "BBYO". הם שולבו בתוך אחת הקומונות. בשנת 2021 עתידים להגיע מתנדבים ממכבי קנדה לשנת שירות בישראל.

קומונת שנת שירות כוללת 8-12 חברים, החיים יחד בעיר. נכון לשנת 2020 פעלו בתנועה 60 ש"שינים בשש קומונות. בשנת הפעילות 2021 תיפתח קומונה נוספת, כאשר השאיפה של התנועה היא להגדיל את מספר הקומונות.

התנועה בוחרת מקומות להקמת קומונות על פי צרכיה, כמו סניפים אשר דורשים חיזוק או מקומות בהם רוצים להקים סניפים חדשים. שיקולים נוספים הם תמיכת העירייה מבחינה כלכלית ומבחינת מצאי המשימות הקהילתיות, ובחירה ברשויות אשר מאפשרות עצמאות וחופש לפעילות תנועתית והבנה שהמשימה התנועתית היא חלק עיקרי ממשימות הש"ש.

הקומונות הפועלות בתנועה:

באר שבע – קומונה הפועלת כבר מספר שנים. הש"ש מפעילים שני סניפים של התנועה בעיר, שניים מהש"ש מרכזים את הסניפים. קריית גת – קומונה שהייתה בעבר כפרק משימה. בעיר סניף של התנועה, הפועל בתוך מתנ"ס.

יבנה – קומונה חדשה (שנה ראשונה). הש"ש פתחו סניף חדש בעיר, ואחד מחברי הקומונה מרכז אותו.

חולון – קומונה חדשה (שנה ראשונה). הש"ש פתחו סניף חדש, לאחר שבעבר הרחוק היה בעיר סניף גדול וחדל לפעול. הקומונה קמה כתוצאה מרצון של העיר חולון להרחיב את הקומונות בעיר ואת תנועות הנוער.

רמת גן – קומונה הפועלת מספר שנים. מתפעלת סניף ותיק שעבר לפעול בתוך מתנ"ס.

נתניה – קומונה ותיקה, מפעילים שני סניפים: נתניה ופולג.

חשיפה לשנת שירות, תהליך המיון וההכשרה

החשיפה לנושא שנת השירות וההגשמה בתנועה היא חלק מהחינוך התנועתי, והחניכים נחשפים במהלך הפעילות השוטפת ובקורס ההדרכה במעבר בין שכבת החניכים לשכבת הבוגרים. בנוסף,

החניכים פוגשים את הש"שינים לאורך שנות הפעילות שלהם בתנועה. במהלך כיתה י"א, במסגרת הדרכת השכבה, מתקיימות פעולות בנושא הגשמה. במהלך שנה זו מתקיים בחודש אפריל "סמינר שביעיות", במסגרתו יש חשיפה למסלול שנת השירות ושימת דגש על גיבוש השכבה.

בקורס המדריכים שמתקיים בקיץ עוברים פעולות על ידי מחלקת הגשמה, כחשיפה נוספת למסלול שנת השירות.

בתחילת נובמבר מתקיים בכיתה י"ב "סמינר חתימה". החתימה היא הבעת נכונות להצטרף לשנת שירות. זו תחילת התהליך ליציאה לשנת שירות (בשונה מתנועות אחרות, בהן סמינר החתימה הוא סוף התהליך).

בינואר מתקיים יום מיונים והעדפות. במסגרת יום זה מתקיימים ריאיון אישי והדרכה של המועמדים. יום המיונים התבסס בשנים האחרונות, זאת מתוך הבנה שהדבר נדרש מבחינת תודעתית אצל הבוגרים כחלק מהתהליך ומול האפשרויות האחרות לשנת שירות, מחוץ לתנועה.

אנחנו עושים מיונים למרות שאני לא מאמין בזה, אבל הבנתי שתודעתית אנחנו צריכים את זה בשביל מחויבות וכדי לא להיות אופציה אחרונה בתוך העולם התחרותי של הש"ש... הצלחנו לעשות השנה תהליך ממין, גם גדלנו וגם לא קיבלנו את כולם. בעקבות הביקוש, החלטנו לפתוח עוד קבוצה למרות שעוד לא מצאנו מקום. (קינן בירנבאום, שם).

במרץ מתקיים סמינר הקמת קומונות. בחודש יוני מתקיים סמינר בעיר ההתנדבות, חפיפה עם הקומונה היוצאת והתמקדות בעיר, באוכלוסייה ובמשימות. במהלך חודש אוגוסט מתקיים "סמינר עלייה". חמישה ימים במרכז סמינרים ומשם הם עולים לקומונות, שם ממשיך הסמינר לעוד כמה ימים.

במהלך השנה מודרכות הקומונות על ידי מדריכים, פעם בשבוע. אחת לחודש מתקיים "פורום מגשימים", מפגש של כולם באוריינטציה של העשרה וגיבוש. במהלך שנת השירות מתקיימים שניים או שלושה סמינרים מרוכזים לכל הקומונות.

על חוויית התפקיד סיפרו בוגרי שנת שירות בתנועה:

להיות רכז סניף בשנת שירות זה לא דבר קל, זה להבין שאתה אחראי ומחליט על איך תיראה בשנת שירות של החברים הכי טובים שלך, זה להבין שאתה לא יכול להשאיר את הדברים של הסניף בצד ולצאת לחופש;

להיות רכז זה להבין מה המשמעות האמיתית של תנועת נוער ואיך הנוער באמת משפיע על הקהילה;

להיות רכז זה להבין שסניף הוא מרכז שכוונתי שמספק מקום מפלט ומקום אוהב לילדים שאין להם מקום כזה ולא רק מקום לפעילות חינוכית;

להיות רכז זה להתחבט עם עצמך האם לכעוס על ילד או שהוא מתנהג ככה כי קשה לו בבית;

להיות רכז זה להיות מודע למשפחות עם מצב לא קל ותדבר על זה עם ההורים ולנסות תמיד לעזור;

להיות רכז זה להבין שהחניך הכי בעייתי הוא גם זה שהכי תתגעגע אליו כי התעסקת בו כל כך הרבה;

להיות רכז זה לדבר עם אנשי מקצוע וגורמים בכל מיני גופים כאדם בוגר ולדרוש שגם יתייחסו אלייך ככה;

להיות רכז זה לחזור הביתה בסופ"ש ולדבר עם ההורים על פוליטיקות בגופים שאתה עובד איתם ולהזדהות עם מה שהם אומרים כל החיים על העירייה;

להיות רכז זה להבין שאתה צריך להקים סניף כמה שיותר גדול אבל להסתפק בעשרה ילדים שהצלחת לשנות השנה;

להיות רכז זה להבין שאתה הצעיר והתמים שהולך לפי

הספר בעוד הרבה מסביב מושחת ולא פייר ובכל זאת להיות
האופטימי שמאמין שאפשר לדבר אליהם הגיון ולסדר דברים
לפי דרך הישר;

להיות רכז זה להבין שלא תשנה את כל העיר והקהילה בשנה
אבל היית חלק מתהליך שימשיך עוד שנים אחרייך. (קטעים מפי
בוגרי שנת שירות, מסמך פנים-תנועת).